

Globalizáció és intézményi változások, Magyarország

világgazdasági illeszkedési stratégiái

OTKA K 76870/2009-2013

Összefoglaló

A 2009. március 1-je és 2013. szeptember 30-a között elvégzett munka eredményeit a 2013 nyarán megjelent Intézményi megoldások, fejlődési modellek c. kötetben foglaltuk össze, ami 200 nyomtatott példányban, ill. elektronikusan, a <http://kvt94.lib.uni-miskolc.hu:9080/?docId=15414> címen érhető el. Eredményeinket közel kéttucatnyi konferencián mutattuk be, ill. hozzávetőleg 60 írásban megjelent publikációban közöltük (e publikációk száma 2013 végére, a tanulmányokat megkapó folyóiratok szerkesztőbizottságának döntése függvényében, 60 fölé emelkedhet). A kutatómunka eredményeinek disszeminációját segítő a kötet egy-egy nyomtatott példányát eljuttattuk a gazdaságpolitika elméleti és gyakorlati kérdéseivel foglalkozó hazai műhelyeihez.

Jelen beszámoló előbb ismerteti az elvégzett szakmai munka főbb állomásait, majd bemutatja a kutatás menetét éves bontásban, kitér az eredeti munkatervtől való eltérés indoklására, végül rámutat a kutatási eredmények lehetséges hasznosulási formáira.

Tartalomjegyzék

Összefoglaló 1

Az elvégzett munka áttekintése 2

A JKB modell 2

A Z-index 9

A kutatás menete 14

Eltérés indoklása 16

Eredmények hasznosulása 16

Mellékletek 17

Az elvégzett munka áttekintése

A JKB modell

A Globalizáció és intézményi változások, Magyarország világgazdasági illeszkedési stratégiai című (OTKA 76870K 2009-2013) kutatási program keretében elvégzett munkánk fő célja a globalizált gazdaság életképes fejlődési mintáinak a feltárása, és kitörési pontok megjelölése Magyarország számára. Kiindulási pontunk szerint a fejlődés kulctényezőinek azonosítása biztosítja az alapot az illeszkedési stratégiák felismeréséhez és kidolgozásához. Különösen nagy hangsúlyt fektettünk az intézményi tényezők vizsgálatára, abból a megfontolásból kiindulva, hogy a globalizálódó világ meghatározó jellemzője a gazdasági és társadalmi folyamatok, valamint általában a környezet turbulens változása, és ezekhez a változásokhoz való alkalmazkodás szempontjából az intézményi tényezők szerepe kritikus jelentőségű.

1. A kutatómunka első lépésében külső szakértők bevonásával brainstorming keretében összeállítottunk egy listát azokról a tényezőkről, amelyek hatást gyakorolhatnak az ország gazdasági potenciáljára. A brainstorming eredményei alapján összeállítottuk a szakértői kérdőívet, amelyre 50 faktor került fel. A szakértői kérdőíven arra kértük válaszadóinkat, hogy az egyes tényezők fontosságát 1-7 skálán értékeljék (1 = egyáltalán nem fontos; 7 = kiemelkedően fontos), méghozzá kutatásunk három dimenziója szerint (jövőbeli (J), külső (K) és belső (B) potenciál) külön-külön. Válaszadóink a fenti 50 tényező közül azokra kellett magas pontszámot adjanak, amelyeket a magyar gazdaság fenntarthatósága és jövőbeli versenyképessége (J), jelenlegi világgazdasági helyzete (K) és jelenlegi versenyképessége (B) szempontjából meghatározónak ítélték. A kérdőívet 28 kutató töltötte ki, zömük a Magyar Tudományos Akadémia Jövőkutató Bizottságának (jelenleg Statisztikai és Jövőkutató Bizottság) aktív tagja. Számos tudományterület (bölcseztudományok, műszaki, orvostudományok, természettudományok és társadalomtudományok) képviselőiként a széles perspektívát és a jövő iránti érdeklődést egyesítették a megkérdezés során.

2. A kérdőívek feldolgozása után különítettük el a külső, belső és jövőbeli potenciál meghatározó változóit. A kiértékelés során minden tényezőt ahhoz a dimenzióhoz soroltunk, amelyikre a legmagasabb válaszátlag adódott. Ezzel a megoldással mind az 50 tényezőt besoroltuk egy, és csakis egy dimenzió alá a jövőbeli, külső és belső hármas közül, majd egy utolsó transzformációval csak a válaszátlag fölötti értékkel rendelkezőket emeltük be a potenciálok mérésére szolgáló indexek kialakításába. Végül 27 tényezőt azonosítottunk; ezek közül 12 a jövőbeli potenciált, 10 a belsőt, 5 pedig a külsőt határozza meg. Az egyes tényezők Williamson-féle intézményi hierarchiába való besorolásáról (SZ1-4) részletes leírás található az eredményeket összesítő Intézményi megoldások, fejlődési modellek c. kötetben.

A jövőbeli, külső és belső potenciál összetevői és mérőszámai

Jövőbeli potenciál	Külső potenciál	Belső potenciál
Vállalatok társadalmi felelősségvállalása (SZ1-3)	Gazdasági nyitottság mértéke (SZ3-4)	Állami beavatkozás hatékonyság (SZ2-3)
Munkakultúra (SZ1)	Ország-kockázati besorolás (SZ4)	Társadalmi jólét szintje (SZ4)
Energiahatékonyság (SZ3)	Pénzügyi szektor stabilitása (SZ3)	Adóterhek mértéke (SZ3)
Oktatási kiadások mértéke (SZ3)	Árfolyamstabilitás, árfolyam kiszámíthatósága (SZ3)	Nyugdíjrendszer fenntarthatósága (SZ2-3)
Lakosság előregedése (SZ1-2)	Nyelvismeret szintje (SZ4)	Egy főre jutó jövedelem (SZ4)
Megújuló erőforrások fejlesztése (SZ3)		Reálnövekedés mértéke (SZ4)
Lakosság egészségi állapota (SZ3)		Finanszírozási források hozzáférhetősége (SZ3)
Környezeti fenntarthatóság (SZ1-2)		Munkaerőpiac rugalmassága (SZ3)
Kutatási és fejlesztési kiadások (SZ3)		Foglalkoztatás szintje (SZ4)
Kutatás-fejlesztési potenciál (kutatók, szabadalmak száma stb.) (SZ3)		Képzett munkaerő hozzáférhetősége (SZ3)
Oktatási rendszer hatékonysága (SZ3)		

3. A jövőbeli, külső és belső potenciál mérésére a JKB-indexeket fejlesztettük ki. Az indexek kiszámítása érdekében legyűjtöttük a 34 OECD tag 27 összetevőjének értékét a 2010-es évre, majd min-max módszerrel valamennyi mutató értékét egy 1-7 skálára számítottuk át. A standardizált értékek átlagolásával az egyes országok jövőbeli, külső és belső potenciálját mérő J-, K-, B-indexekhez jutottunk.. Az indexek magas értéke magas potenciált jelez.

Az OECD országok J, K és B-indexértékei

	J	K	B		J	K	B
Ausztrália	4,20	5,32	4,35	Japán	4,80	3,68	4,01
Ausztria	4,70	5,41	4,05	Koreai Köztársaság	4,00	4,26	3,33
Belgium	3,90	5,56	3,47	Luxemburg	5,30	6,56	4,45
Kanada	3,90	5,41	4,50	Mexikó	2,70	3,98	2,85
Chile	3,80	5,03	4,13	Hollandia	4,40	5,54	3,83
Csehország	3,10	4,97	3,57	Új-Zéland	4,20	4,52	4,00
Dánia	4,80	5,77	4,30	Norvégia	5,20	5,70	4,13
Észtország	3,00	4,94	3,08	Lengyelország	2,90	4,42	3,07
Finnország	5,00	5,72	4,02	Portugália	3,50	4,33	2,91
Franciaország	4,40	4,46	3,04	Szlovákia	3,00	4,82	3,25
Németország	4,30	5,26	3,73	Szlovénia	3,40	5,08	2,70
Görögország	2,90	3,66	2,50	Spanyolország	3,40	4,23	2,99
Magyarország	2,90	4,56	2,55	Svédország	5,10	5,22	4,13
Izland	5,90	2,33	4,42	Svájc	5,40	5,37	4,89

Írország	3,90	4,17	3,91	Törökország	3,30	3,63	3,14
Izrael	3,60	4,89	4,13	Egyesült Királyság	3,90	4,35	3,60
Olaszország	3,50	3,82	2,66	Egyesült Államok	3,80	4,27	4,47

4. Annak érdekében, hogy jobban megértsük, hogy a J, K és B-indexek tapasztalt értékei milyen körülmények között állhattak elő, faktorelemzést végeztünk. Ennek során közel 150 változó bevonásával első lépésben azt vizsgáltuk, hogy az egyes változók állnak-e és ha igen, milyen erősségű és irányú kapcsolatban az indexekkel. Ezt követően kiválasztottuk, melyik indexre gyakorolják a legerősebb szignifikáns hatást, majd elvégeztük a faktorelemzést SPSS 19 programcsomag segítségével. Minden változót csak egy indexnél vettünk figyelembe, mégpedig annál, amelyikkel a legerősebb szignifikáns kapcsolatot mutatta.

A jövőbeli potenciál részindexével szignifikáns összefüggést mutató változókat a Humántőke, a Felelős vállalat és az Oktatási rendszer minősége faktorokba rendeztük. A K-index faktoranalízise során két faktor rajzolódott ki, mégpedig a Nemzeti vonzerő és a Befektetési környezet. Végül a B-indexszel korreláló változók három faktorba tömöríthetők, ezek a Vállalati versenyképesség, a Kormányzati beavatkozás és az Erőforrások hozzáférhetősége. Vagyis a jövőbeli potenciálunkat leginkább az oktatási rendszer és a humántőke fejlesztésével, valamint a vállalatok társadalmi felelősségvállalásának erősítésével, a külső vonzerőnk a kedvező befektetési környezet megteremtésével, a belső potenciálunkat pedig a kormányzati terhek enyhítésével és a vállalati szféra erősítésével, a finanszírozási háttér megerősítésével fokozhatjuk elsősorban.

A J, K és B-index faktorai

J-index	K-index	B-index
J1 Humántőke	K1 Nemzeti vonzerő	B1 Vállalati versenyképesség
Munkatermelékenység (PPP)	Feketegazdaság kiterjedtsége	Innovációs kapacitás
Teljes termelékenység (PPP)	Befektetési kockázat	Vállalatok termelékenysége
Egy főre jutó egészségügyi kiadások	Befektetésre ösztönző országimázs	Kis- és középvállalati szektor hatékonysága
Egy főre jutó oktatási kiadások	Államadósság	Információs technológiai ismeretek
Várható egészséges élettartam	hitelminősítése	Nagyvállalati szektor hatékonysága
Egy főre jutó K+F kiadások	Brain drain intenzitása	
	Politikai rendszer kockázatai	
J2 Felelős vállalat	K2 Befektetési környezet	B2 Kormányzati beavatkozás
Vállalatok etikai gyakorlata	Külföldi befektetések	Állami támogatások versenyt
Vállalkozók társadalmi felelősségvállalása	liberalizáltsága	torzító hatása
Vállalatvezetők hitelessége	Árfolyamstabilitás	Pénzügyi és bankrendszer szabályozása
	Tőkepiacok hozzáférhetősége	Protekciónizmus mértéke
	Befektetést ösztönző politikák	Versenyt ösztönző jogi és szabályozási környezet
	Állami tulajdonú vállalatok súlya	Ease of doing business
		Bürokrácia mértéke
J3 Oktatási rendszer		B3 Erőforrások

minősége	hozzáférhetősége
Oktatási teljesítmény (matematika)	Munkaerő-állomány
Oktatási teljesítmény (természettudományok)	Teljes egy főre jutó energia mennyiség
Természettudományok súlya a közoktatásban	Állami szabályozás terhei
Versenyképes oktatási rendszer	Foglalkoztatási ráta Bruttó megtakarítási ráta

*J-index: KMO=0,823, megmagyarázott hányad 76,4 százalék; K-index: KMO=0,803, megmagyarázott hányad 73,7 százalék; B-index: KMO=0,791, megmagyarázott hányad 73,408 százalék)*¹

5. Annak érdekében, hogy a vizsgált 34 ország közötti eltérések jobban láthatóvá váljanak, illetve az időbeli változást egységes rendszerben tudjuk kezelni, egy sajátos klaszterezési eljárást alkalmaztunk. Az eljárás keretében minden index esetén leválogattuk a magas és alacsony értékeket felvevő országokat. Egyes értéket kapott a vizsgált ország, amennyiben az indexértéke alacsony volt (1-4 között) és kettes értéket, ha magas (4 felett). Ez az úgynevezett felezéses módszer 8 klasztert határozott meg a 3 dimenziós térben (J, K és B dimenzió). A vizsgált országokat ez az eljárás a következőképpen csoportosította:

Az OECD országok klaszterei felezéses módszerrel

Klaszter száma	Klasztertagok
1 (111)	Görögország, Olaszország, Mexikó, Portugália, Törökország
3 (112)	Chile, Csehország, Észtország, Magyarország, Izrael, Lengyelország, Szlovákia, Szlovénia, Spanyolország
5 (211)	Egyesült Királyság
6 (212)	Izland
7 (221)	Belgium, Franciaország, Hollandia, Írország, Dél-Korea, Új-Zéland
8 (222)	Ausztrália, Ausztria, Kanada, Dánia, Finnország, Németország, Japán, Luxemburg, Norvégia, Svédország, Svájc, Egyesült Államok

Zárójelben a klaszterbesorolás alapját képező J, K és B értékek, ahol 1: 1-4 közötti indexérték; 2: 4 feletti indexérték esetén

A 2. és 4. klaszterbe egy ország sem volt besorolható.

6. A faktoranalízis segítségével megvizsgáltuk, hogy az indexértékek mögött milyen faktorértékek állnak, azaz hogy az országcsoportok J, K és B-index terén nyújtott teljesítménye mögött milyen erők húzódnak meg.

1. klaszter: Hagyományos szerkezetű, elavult modell

Az első csoport országai (Görögország, Olaszország, Mexikó, Portugália, Törökország) mindhárom vizsgált dimenzió mentén átlag alatti teljesítménnyel rendelkeznek. Hátrányuk különösen nagy a J-index Felelős vállalat faktorának terén, amely az etikai, társadalmi és környezeti megfontolások üzleti életben történő megjelenését méri. Szintén az átlagtól elmaradó és egyúttal a legrosszabb a teljesítményük a K-index Nemzeti vonzerő elnevezésű

¹ A Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) érték annak megítélésében segít, hogy a változók mennyire alkalmasak a faktorelemzésre. A 0,8 feletti KMO érték azt jelenti, hogy a vizsgálatba bevont változók nagyon alkalmasak az elemzés elvégzésére. Az elemzést Főkomponens-elemzéssel és Varimax rotálással végeztük el.

faktorában. A harmadik, a B-index terén a Vállalati versenyképesség és az Erőforrások hozzáférhetősége faktorokban szintén ezen klaszter országai teljesítenek átlagosan a leggyengébben a vizsgált országok közül, de a harmadik, a Kormányzati beavatkozás faktora is negatív.

Az első klaszterbe tartozó országok fejlődési minta felmutatására aligha alkalmasak. Valamennyi vizsgált terület szerint a leggyengébbek közé tartoznak, ezért az elavult modell elnevezést kapták.

3. klaszter: Duális modell

A harmadik klaszter országairól (Chile, Csehország, Észtország, Magyarország, Izrael, Lengyelország, Szlovákia, Szlovénia, Spanyolország) azt állapítottuk meg, hogy átlag feletti külső potenciállal rendelkeznek. Azonban a faktorok vizsgálatával ezt úgy pontosíthatjuk, hogy erőfeszítéseik a kedvező befektetési környezet kialakításában jelentősebbek a vizsgált országokhoz viszonyítva. Ezt a külföldi befektetések liberalizáltsága, az árfolyamstabilitás, a tőkepiacok hozzáférhetősége és a befektetést ösztönző politikák teszik lehetővé. Nemzeti vonzerejük ugyanakkor alacsonyabb az átlagosnál. A J-index két faktorában (Oktatási rendszer minősége és Humán töbe) rosszul teljesítenek, a harmadikban, a Felelős vállalat elnevezésű faktorban azonban alig maradnak el a vizsgált országok átlagától. Végül a B-index faktorait megvizsgálva azt állapíthatjuk meg, hogy a Kormányzati beavatkozás terén az átlagosnál némileg kedvezőbb faktorérték nem tudja kompenzálni a másik két faktor kedvezőtlen helyzetét.

Szembevetően a harmadik klaszter faktorstruktúrájának vizsgálatakor a külső erőforrásokra összpontosuló erőteljes fókusz. Országai kedvező befektetési körülményeket teremtenek a világpiacon orientáltságú vállalatok számára, és a kormányzati-állami beavatkozás területén a hangsúlyosabb liberalizáció irányába mozdulnak el. Ennek köszönhetően gazdaságukra a klasszikus duális szerkezet lehet jellemző: adott egyrészt egy hatékony, kifelé orientált, jelentős részben külső erőforrásokra támaszkodó szektor, és mellette, ettől részben elszigetelten működik a hagyományos, belső erőforrásokat használó része a gazdaságnak. A duális modell tehát a tudatos tökevonással igyekszik kitörni a hagyományos szerkezetű, elavult gazdasági rendszerből.

7. klaszter: Nagyvállalati-bürokratikus modell

A hetedik klaszter országai (Belgium, Franciaország, Hollandia, Írország, Koreai Köztársaság, Új-Zéland) a J és K-indexek magas, a B-index alacsony értékeivel jellemezhetők. A J-index három vizsgált faktora közül a Felelős vállalat faktorban nyújtanak kiemelkedő teljesítményt. Az oktatási rendszer minősége és a Humántőke faktora átlag közeli, azt alig meghaladó.

A K-index faktoraiban az átlagosnál valamivel magasabb értékeket tapasztalunk, de messze nem olyan kiemelkedő ez a teljesítmény, mint amit a J-indexnél tapasztalhattunk. A B-index

Vállalati versenyképesség faktorában az átlagosnál jobb, a makrogazdasági környezetet leíró Kormányzati beavatkozás és Erőforrások hozzáférhetősége faktorokban azonban átlagon aluli a teljesítmény.

Azért kapta a nagyvállalati-bürokratikus modell elnevezést a hetedik klaszter, mert egyrészt két olyan faktort is találhatunk, ami országai vállalati szektorának erősségét jelzi (kiemelkedőek a Felelős vállalatban és átlag feletti a Vállalati versenyképességben), másrészt viszont a viszonylag jónak mondható indexértékek ellenére is átlagon aluli teljesítményt tapasztalhatunk a szabályozási környezetben és az erőforrások hazai hozzáférhetőségében (ami a kiterjedt, és a tiszta piaci versenyt felülíró állami jelenlétre utal).

8. klaszter: Humántőkére épülő, tudásalapú modell

A nyolcadik klaszter országai (Ausztrália, Ausztria, Kanada, Dánia, Finnország, Németország, Japán, Luxemburg, Norvégia, Svédország, Svájc, Egyesült Államok) kiemelkedően teljesítenek a J-index terén, azon belül is az Oktatási rendszer minősége és a Humántőke faktorokban járnak az élen. Ugyancsak átlagon felüli a K-index két faktorában (Befektetési környezet és Nemzeti vonzerő) nyújtott teljesítményük, ezen belül is a Nemzeti vonzerő faktorban a vizsgált klaszterek közül ők a legjobbak. Végül a B-index három faktorában is stabil, kiemelkedő teljesítményt figyelhetünk meg ennél az országcsoportnál.

A faktorértékek alapján világosan kiderül, hogy a nyolcadik klaszter kiemelkedik a többi csoport közül. Átlagon aluli értékeket egyáltalán nem találunk körükben, több területen pedig egyértelműen a legjobb teljesítményt nyújtják. Fő jellemzőjüként mégis az emberi tőkében tapasztalható fölényüket emeljük ki, erre utal a tudásalapú modell elnevezés is. Választásunkat a többi klaszterrel való összevetés csak megerősíti: a Humántőke és Oktatási rendszer minősége faktorokban a harmadik klaszter gyenge, a hetedik pedig átlagos teljesítményt mutat, ezzel szemben a tudásalapúnak elnevezett modell képviselői ezeken a területeken kiemelkednek.

Az Egyesült Királyság és Izland nem tartozik egyik fent részletezett klaszterbe sem. Az Egyesült Királyság (5. klaszter) az egyetlen olyan vizsgált ország, ahol a magas jövőbeli potenciál alacsony külső és belső potenciállal társul. A faktorok vizsgálata után azt állapíthatjuk meg, hogy az ország alacsony B-indexe a jónak mondható vállalati versenyképesség és a többi OECD országhoz viszonyított kedvezőtlenebb kormányzati beavatkozás eredője. A másik két index terén nyújtott teljesítménye közel átlagos.

Izland (6. klaszter) a J-index két faktorában kiváló teljesítményt nyújt, ezek a Felelős vállalat és a Humántőke, az Oktatási rendszer minősége faktorban azonban a gyengébben teljesítő országok között van. Külső potenciálja közel átlagos. A B-index faktoraiban ellentmondásosan teljesít: a Vállalati versenyképesség és az Erőforrások hozzáférhetősége kifejezetten kedvező az országban, ám a Kormányzati beavatkozás faktor értéke negatív, Izland rendelkezik a legalacsonyabb értékkel a vizsgált országok között.

7. Az OECD országok JKB modell szerinti adatbázisának elemzése feltárja, hogy milyen jellegzetes fejlődési utakat választottak a gazdag országok, és azt is, hogy melyek a jellegzetes irányok kulcsfontosságú fejlődési tényezői. Ha az egyes modellek legsikeresebb országait tüzetesen megvizsgáljuk, konkrét példákat is kaphatunk arra, hogy miben lehet és miben érdemes változtatni. Öt országról készült ennek érdekében részletes tanulmány: Ausztria, Dánia, Finnország, Írország és Norvégia. Országainkat az elvégzett klaszterelemzés alapján választottuk ki; mivel igazi fejlődési mintaként csak a 7. és a 8. klaszterrel számoltunk, ezért az országok is ezekből a klaszterekből kerültek ki. A 7. és a 8. klaszter tagjainak további leszűkítését a faktorelemzés felhasználásával végeztük el. Valamennyi JKB indexhez tartozó faktorérték szerint megnéztük az OECD országok rangsorát és olyan országokat választottunk, amelyek több faktorban is kiemelkedően teljesítenek.

8. A kutatás záró lépéseként JKB modellünk négy homogén országcsoportját négy fejlődési modellnek feleltettünk meg: hagyományos szerkezetű, elavult modell; duális szerkezetű modell (ez jellemzi hazánkat is); nagyvállalati-bürokratikus modell; és humántőkére épülő modell. Négy modellünk közül az elsőt (hagyományos szerkezetű, elavult) nem tekinthetjük perspektivikus fejlődési iránynak.

1. Külső erőforrások bevonására irányuló stratégia

A duális szerkezetű modell lényege olyan belső gazdasági körülmények teremtése, amik vonzóvá teszik az országot a külső szereplők számára. A nagyobb vonzerőtől erőforrás beáramlás várható, amire azért van szüksége a gazdaságnak, mert a belső tőke- és tudásképződés nem kielégítő színvonalú. Történelmi példák is igazolhatják, hogy a külső erőforrások bevonása sikeres stratégia lehet, ugyanakkor a globális gazdasági környezetben jelen-tős kockázatokkal is jár. Egyrészt függő helyzetbe hozhatja a befogadót, a beáramló erőforrások gyors vagy fokozódó kivonása ugyanis gazdasági összeomlással fenyegethet. Másrészt a függő helyzet olyan intézményi környezet meghonosodásához vezethet, ami a külső gazdasági szereplőknek kedvez a hazaiakkal szemben, ez pedig tovább fokozza az ország kitettségét.

2. Belső védelmi zóna megteremtésére irányuló defenzív stratégia

A nagyvállalati-bürokratikus modellt úgy is értékelhetjük, mint a protekcionizmus egyfajta modern változatát. Jól működő nagyvállalati-vállalati szektorral jellemezhető, de ehhez hozzájárul az állam fokozott mértékű beavatkozása. Ez utóbbinak a globális gazdaságban jelentősége lehet, hiszen egy-fajta védőhálót biztosíthat a hazai gazdasági szereplőknek, amire a függő helyzetben lévő duális modell államai nem lehetnek képesek. Kérdéses ugyanakkor, hogy a világméretben egységesülő szabályozási környezetben ez a hazai védelmi zóna meddig tartható fenn.

3. Belső tudásgenerálásra alapozott offenzív stratégia

Utolsó fejlődési mintánk, a humántőkére épülő, tudásalapú modell mind-két előző stratégiánál kedvezőbb lehetőségeket kínál. Egyrészt belső erő-forrásokra (különösen is a nagy tudást hordozó emberi tőkére) alapozott, ezért a külső erőktől való függés nem áll fenn. Másrészt abban a legerősebb (humántőke), amiben a legnagyobb hiány mutatkozik a világgazdaságban, ezért a hazai érdekek képviselője során offenzív-kezdeményező szerepet játszhat. Ebből a szempontból jól elkülönül az előző pontban leírt stratégiától, ami a részleges elszigetelődésre, a védekezésre épül.

A Z-index

A kutatás részét képezte a globalizáció-környezet-fenntartható fejlődés vonulatában a zöld világgazdaság és globális kormányzás kialakulásának és keretrendszerének vizsgálata, amely a RIO+20 fényében szerte a világon a fenntarthatósággal összefüggő diskurzusok elő-előtörő vitatémája volt. A zöld gazdaság úgy tűnik mára egyike lett a legfontosabb stratégiai vezérfonalaknak, és a fenntartható fejlődés megvalósulásában legalább olyan fontos szerepet tulajdonítanak neki, mint a neo-liberális gazdasági válságból kivezető lehetséges alternatívának. A kérdés annak apropóján merült fel először, hogyan lehet megvédeni a természeti környezetet úgy, hogy közben a gazdasági növekedés fenntartható legyen? A zöld növekedés koncepciójának lényege abban rejlik, hogy biztosítani tudja a fejlődést, a versenyképességet, miközben az erőforrások megtartása és jövőbeni felhasználása is lehetővé válik, sőt a környezet biokapacitása is megmarad. Mindezt új növekedési források mentén éri el, amelyben a termelékenység javulást az erőforrások hatékony felhasználása biztosítja, az innovációs lehetőségek kiaknázzák, a zöld termékek, technológiák értékesítésével új piacokat szereznek, és erősítik a bizalmat és a stabilitást.

A kutatás során evidensnek tűnt tehát annak vizsgálata, hogy a globalizáció jelenlegi intézményi keretein belül a gazdaság és környezet összefüggéseinek kezelése hogyan történik, mi jellemző a zöld gazdaság fejlődésére, illetve a zöld gazdaság koncepció hogyan jelenik meg a globális világban, milyen keretek között képzelik el megvalósulását, és mennyire integrálódott az egyes intézményi stratégiákba. Látszólag valamennyi intézmény nagy hangsúlyt fektet a zöld fejlődésre és a fenntartható fejlődésre sőt, annak kibontakozását pénzügyi alapokkal is támogatja. Ugyanakkor, abban már nincs konszenzus, hogy a zöld gazdaság világméretű kibontakozását egy globális környezeti kormányzás keretében segítse (Bierman, 2012, Bierman et al, 2012). Ugyanis itt strukturális ellentétek jelennek meg a WTO konvencionális liberális koncepciója és a zöld gazdaság ambiciózus javaslatai között. A GATT utódjaként 1995-ben létrehozott WTO, mint globális kereskedelmi szervezet úgy fogalmazta meg saját szerepét, hogy célja a globális világgazdaság fejlesztése, az életszínvonal és a jólét általános emelése, továbbá a béke megőrzése, és mindezt a kereskedelem teljes szabadságának biztosításával kívánja elérni. Ez a jogkör egyben egy globális gazdasági kormányzás kibontakozását sejteti. A kereskedelem szabadsága a legnagyobbaknak kedvez, és a WTO működése, jogköre növekedésével a nemzeti szuverenitás viszont sérülhet.

Tehát górcső alá vettük magát a zöld gazdaság koncepcióját, a jellemzésére felhasználható indikátorokat és azokat az intézkedéseket, amelyeket a tradicionális intézmények megvalósítottak, és azokat is, amelyek a multilaterális együttműködések háttérét adták. Az világosan látható, hogy akár az OECD, akár az UNEP által megadott indikátorokat vizsgáljuk, a zöld gazdaság irányába való elmozdulás élesen kirajzolódik. Vannak kiemelkedő teljesítésű országok és vannak átlag alattiak. Az viszont az elmúlt évben rendezett RIO+20 Konferencia után elmondható, hogy a környezeti kormányzásra való hajlandóság közel sem olyan erős, hogy realitássá váljon, és globális környezeti problémák világkormány által kezelhetők lehetnének.

A zöld növekedés vizsgálatánál alapvetően két módszert követtünk:

Egyrészt az adatbázisban szereplő zöld indikátorok értékeit 2009. évre vetítve hasonlítottuk össze az OECD országokban

- Vizsgáltuk az OECD országok zöld teljesítményét idősorosán és egy-egy kiválasztott indikátor esetében a világátlaghoz viszonyítva,
- Vizsgáltuk a JKB index alapján klaszter és faktor analízissel kialakított klaszterek országainak zöld teljesítményét, majd a felező módszerrel módosult klaszterországok zöld teljesítményét,
- Vizsgáltuk Magyarország teljesítményét az OECD és világ átlaghoz viszonyítva

Másrészt az OECD országok zöld indikátoraiból először indexeket képeztünk az alábbiak szerint:

$$I = (X_i - X_{\min}) / (X_{\max} - X_{\min})$$

egy adott ország adott indikátorának értékéből (X_i) levontuk az adott indikátor csoporton belül a legalacsonyabb értéket (X_{\min}), majd az eredményt osztottuk az adott indikátor csoporton belül a maximum és minimum indikátor érték különbségével.

Azt követően kompozit indikátorokat képeztünk az összetartozó kategóriák indexeinek átlagából, illetve az összes indikátor index átlaga megadta az adott országra vonatkozó zöld indexet (Z).

$$Z = (I_1 + I_2 + I_3 + \dots + I_n) / n$$

A JKB index alapján kialakított klaszterek zöld teljesítménye

A zöldindikátorok tekintetében a JKB index alapján meghatározott 1. klaszter országaiban mutatkozik legkisebb eltérés a világ átlaghoz viszonyítva. Az energiatermelékenység és a termeléshez kapcsolódó széndioxid termelékenység vonatkozásában a világ átlag felett teljesít Ausztrália, Belgium, Németország, Izrael és Hollandia. Energiaintenzitást tekintve világ átlag alatt jelenik meg Csille, a többi ország elég nagy szórással 1,5-4,2-ször nagyobb energiaintenzitást mutat, mint a világ átlag. A megújuló energiaforrás aránya a teljes energiakínálaton belül csak Kanada és Csille esetében nagyobb mint a világ átlag, a többi ország esetében csak a világ átlag felét éri el. Az országok között nagyon nagy a különbség a zöld kutatás-fejlesztésre fordított közkiadások arányának tekintetében, ugyanúgy, mint a zöld szabadalmi index esetében, amely 0,04. De a zöldülés jelei erőteljesen megjelennek.

A 2. klaszter országaiban (Ausztria, Dánia, Finnország, Norvégia, Svédország, Svájc) a termelés alapú széndioxid termelékenység (USD/kg CO₂) nagyon magas, a világ átlag 46,5-szerese, és évről évre javuló tendenciát mutat. Az energiaintenzitás (toe/fő) is 4,3 szerese a világátlagnak, viszont az energia termelékenység (GDP/toe) alig haladja meg a világ átlag felét (60 %), a megújulók kínálata pedig csak egy ötöde a világátlagnak.

A 3. klaszter országainak zöld teljesítménye gyenge. Az energiatermelékenység világ átlag alatti, az energiaintenzitás 3-4-szerese a világátlagnak, a megújulók aránya alacsony.

A 4. klaszter országai a zöld indikátorok tekintetében homogének. A termelés alapú CO₂ termelékenység átlaga 0,82-szöröse a világátlagnak. Az energia termelékenysége pedig közel

ötszöröse a világtátlagnak USD/kt olajegyenértékben. Az energia intenzitás a világ átlag 32 százaléka, a megújuló energia kínálata viszont csak 8 százaléka. Tehát ezekben az országokban messze alatta marad az összes primer energiaforrás százalékában kifejezett megújuló erőforrás alkalmazás, vagyis főként fosszilis energiahordozókra építik gazdaságukat.

Az 5. klaszterhez tartozó Izlandon az energiatermelékenység alacsony, a széndioxid termelékenység két és félszerese a világtátlagnak, magas az energiaintenzitás, és a megújulók aránya.

A 6. klaszterhez tartozó Luxemburgban a termelésalapú széndioxid termelékenység több mint kilencvenszer magasabb mint a világtátlag, alacsony a megújulók aránya és az energiatermelékenység, az energiaintenzitás közel ötszöröse az átlagnak.

Az OECD országok JKB indexei és a Zöld indexek közötti összefüggés vizsgálata

Megnevezés	Ausztria	Dánia	Finnország	Norvégia	Svédország	Svájc	Japán
J-index	4,7	4,8	5	5,2	5,1	5,4	4,8
K-index	5,41	5,77	5,72	5,7	5,22	5,37	3,68
B-index	4,05	4,3	4,02	4,13	4,13	4,89	4,01
Z-index 2008	0,385	0,385	0,27	0,44	0,4	0,38	0,36
Megnevezés	USA	Luxemburg	Németország	Kanada	Ausztrália	Belgium	Chile
J-index	3,8	5,3	4,3	3,9	4,2	3,9	3,8
K-index	4,27	6,56	5,26	5,41	5,32	5,56	5,03
B-index	4,47	4,45	3,73	4,5	4,35	3,47	4,13
Z-index 2008	0,22	0,28	0,37	0,29	0,27	0,31	0,25
Megnevezés	Izrael	Hollandia	Lengyelország	Mexikó	Portugália	Szlovákia	Szlovénia
J-index	3,6	4,4	2,9	2,7	3,5	3	3,4
K-index	4,89	5,54	4,42	3,98	4,33	4,82	5,08
B-index	4,13	3,83	3,07	2,85	2,91	3,25	2,7
Z-index 2008	0,28	0,3	0,28	0,28	0,37	0,16	0,21
Megnevezés	Spanyolország	Törökország	Olaszország	Magyarország	Görögország	Észtország	Csehország
J-index	3,4	3,3	3,5	2,9	2,9		3,1
K-index	4,23	3,63	3,82	4,56	3,66	4,94	4,97

B-index	2,99	3,14	2,66	2,55	2,5	3,08	3,57
Z-index 2008	0,37	0,23	0,32	0,31	0,35	0,19	0,23
Megnevezés	Franciaország	Írország	Korea	Új-Zéland	UK	Izland	Átlagok
J-index	4,4	3,9	4	4,2	3,9	5,9	4
K-index	4,46	4,17	4,26	4,52	4,35	2,33	4,74
B-index	3,04	3,91	3,33	4	3,6	4,42	3,65
Z-index 2008	0,36	0,35	0,22	0,33	0,3	0,37	0,306

A *J-index* és *Zöldindex* közötti összefüggéseket vizsgálva erős jövőbeli potenciál párosul a zöld növekedéssel, ha a *J-index* >4,7, *Z-index* >0,35; (az átlagok *J*:4; *Z*:0,306). Ezek az országok:

- Ausztria (4,7; 0,385),
- Dánia (4,8; 0,385),
- Norvégia (5,2; 0,44) ,
- Svédország (5,1; 0,4),
- Svájc (5,4; 0,38),
- Japán (4,8; 0,36) és ,
- Izland (5,9; 0,37).

Vannak ugyan országok, amelyek mutatója (*Z-index* > 0,35) zöldülést jelez, de a *J-index*ük kisebb, mint 4,7. (Japán, Franciaország, Írország, Csehország, Spanyolország, Portugália, vagy Görögország, ahol a *J index* a második legalacsonyabb érték.)

A *K-index* és *Z-index* közötti összefüggést elemezve akkor tekintjük zöldülőnek az országokat, ha a *K-index* >5,0; és a *Z-index*>0,35; (átlagok *K*: 4,74, *Z*:0,306). Ennek megfelelően az alábbi országok teljesítménye tekinthető zöldülőnek (14. sz. ábra):

- Ausztria (5,41; 3,85),
- Dánia (5,77; 0,385),
- Norvégia (5,7; 0,44),
- Svédország (5,22; 0,4),
- Svájc (4,89; 0,38),
- Németország (5,26; 0,37).

A legmagasabb *K-index*ű Luxemburg (6,56; 0,28) *Z-indexe* átlag alatti érték. Franciaország (4,46; 0,36), Spanyolország (4,23; 0,37), Portugália (4,33; 0,37) még közel van a zöldülő csoporthoz; de Izland a *K-index* tekintetében az egyik legrosszabbul teljesítő ország (2,33; 0,37).

A *B-index* és *Z-index* közötti kapcsolatrendszerben azokat az országokat vizsgáltuk, ahol a belső potenciál indexe *B-index*>4; és a *Z-index*>0,35; (átlagok: *B-index*: 3,65, *Z*:0,306). Ennek megfelelően zöldülőnek mondhatók a következő országok:

- Ausztria (4,05, 0,385);
- Dánia (4,3; 0,38,5);
- Norvégia (4,13;0,44),
- Svédország (4,13; 0,4),
- Svájc (4,89; 0,38),
- Japán (4,01; 0,36),
- Izland.

Van több, jó belső potenciállal rendelkező ország, viszont azok zöld indexe a meghatározott 3,5 index érték alatti, mint USA (4,13; 0,28), Luxemburg (4,45; 0,28), Kanada (4,5; 0,29), Ausztrália (4,35; 0,27) és Chile (4,13; 0,25).

Az öko-innovációra épülő zöld fejlődés

A fenti elemzés alapján követésre érdemesek azok az országok, ahol mindhárom index (JKB) tekintetében átlagon felüli potenciál korrelál a zöldüléssel. Ezek az országok, amelyek megtestesítik az *öko-innovációra épülő zöld fejlődést*:

Ausztria, Dánia, Norvégia, Svédország és Svájc.

Ezek az országok különösen az anyag-energiahatékonyság terén járnak élen, de a K+F és a zöld szabadalmak terén is jó pozíciót foglalnak el. Az öko-innovációra épülő zöld fejlődés stratégiája kiegészíti a JKB index alapján meghatározott 3 stratégiát.

Ahhoz, hogy ez a stratégia megvalósuljon mindenekelőtt szükség van átlátható állami irányításra, Világos politikai célokra és a piaci mechanizmusokat befolyásoló szabályozásra. Elengedhetetlen a holisztikus szemlélet, a K+F és innováció magas szintű ösztönzése, és a globális együttműködés.

Második szinten az oktatás, kutatás feltételeit megteremtő üzleti környezetre, támogató bankokra, az agytrösztök működésére, az ipar oktatás kutatás együttműködésére, az ipar ökológiai rendszerek meghonosítására és intenzív technológiai és tudástranszferre.

A fejlődést elősegítendő új zöld munkahelyek és zöld közbeszerzés hozzájárul a társadalmi elvárásokat kielégítő szolgáltatások bővítéséhez, a multikulturális értékrend kialakításához. Mindezekon túl nem szabad figyelmen kívül hagyni az életciklus-szemlélet fontosságát, a fogyasztói attitűdök megváltozását, és a mindenszinten a rugalmas alkalmazkodást.

Mi kell az öko-innovációra épülő zöld fejlődés stratégiájának megvalósulásához?

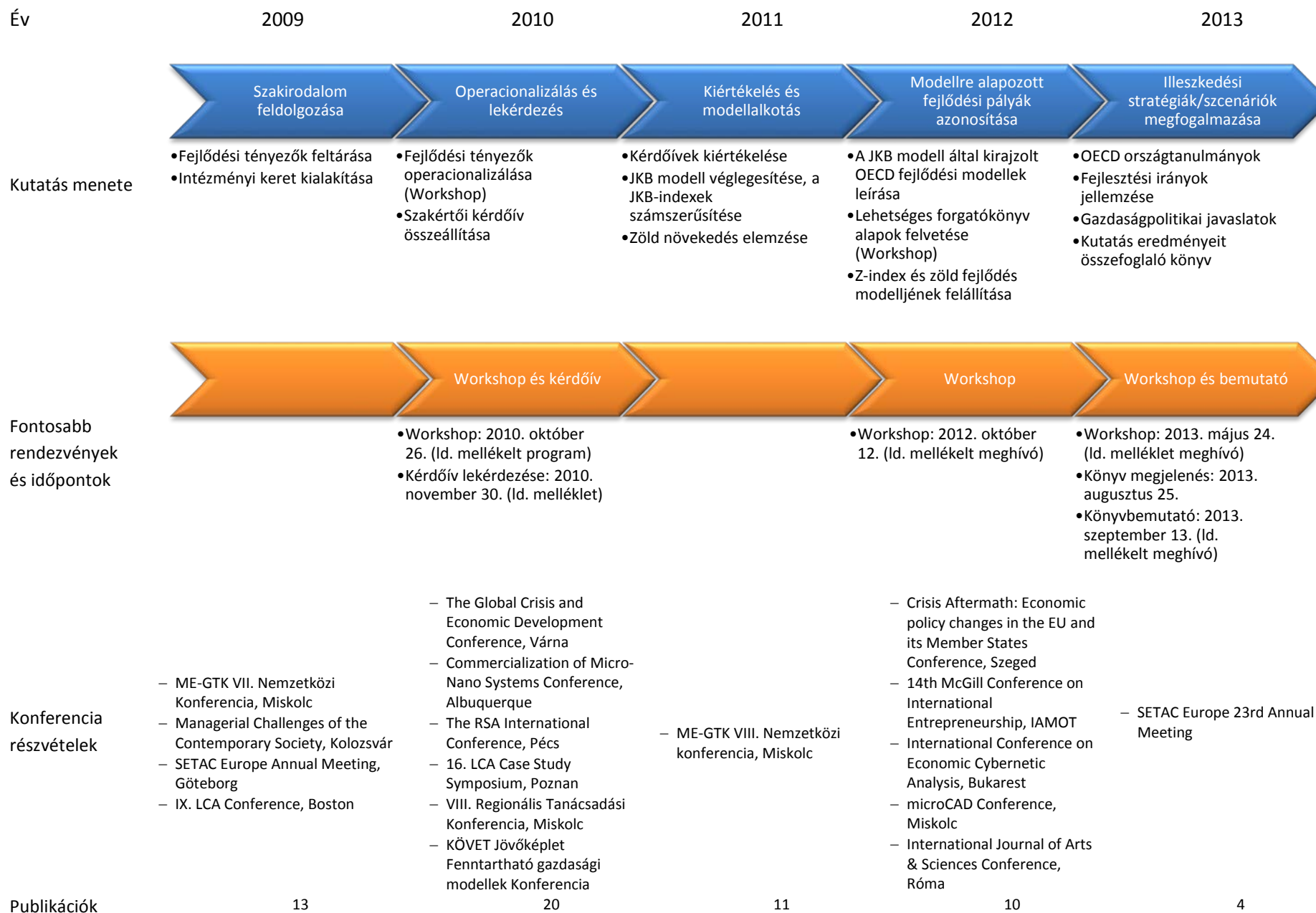
Mindenekelőtt szükség van a zöld fejlődés stratégiáját támogató intézményrendszerre, a fejlesztések forrását biztosító támogatások, hitelek biztosítására, koherens szabályozó rendszerre, amely szervesen illeszkedik a különböző területekre kiterjedő fejlesztési (gazdaság, környezet, oktatás, egészségügyi stb) stratégiákhoz és rendszerszemléletben kezeli azokat. Az intézményrendszer jó koordináló szerepére, a párhuzamosságok helyett a szinergizmus erősítésére, A K+F tevékenység tripla helix struktúrában való megvalósítására

Szükség van a zöldülést elfogadó új fogyasztói attitűdökre, termelési kultúrára és új kompetenciákra.

Fontos szerepe van az oktatásnak az öko-innovatív termelési rendszerek kialakításához fontos kompetenciák megteremtéséhez, de a társadalmi értékrendekbe beépülő ökoszisztéma szolgáltatások hosszú távú megőrzése miatt is. Kiemelt hangsúlyt kap az öko-dizájnra épülő fejlesztés, az anyag- és energiatakarékosság, az öko-hatékonyság javítása.

A tervezésnél az összehangoltság és holisztikus megközelítés mellett a racionális döntések objektív, életciklus szemléletre épülő támogatására.

A kutatás menete

Eltérés indoklása

A benyújtott kutatási terv éves ütemezésétől két pontban térünk el, mégpedig:

- a 2. évben a kérdőív összeállítása és lekérdezése (vállalati méret szerint reprezentatív vállalati minta).

A vállalati lekérdezés helyett szakértői megkérdezés mellett döntöttünk, mivel a kérdőíves lekérdezés a JKB-indexek összetevőinek megállapítására szolgált. A fejlődési tényezők irodalmának áttekintése után arra a következtetésre jutottunk, hogy az indexek összetevői közé főként makrogazdasági változók kerülhetnek be. Ezen változók súlyának és jelentőségének megítéléséhez azonban a szakértői megkérdezés célravezetőbbnek tűnt.

- az utolsó évben a pályázat lezárásának kitolása

Az utolsó évben a JKB index alapján behatárolt országok zöld teljesítményének behatóbb vizsgálata és a kutatás eredményeinek könyv formában való megjelentetése a kutatás időkeretének növelését indokolta. Határidő módosítást kértünk, amihez az OTKA elnöksége hozzájárult.

Eredmények hasznosulása

A kutatás során felállított modell és a modell alapján kiszámított JKB-indexek, valamint a felrajzolt OECD fejlődési pályák megjelentek a Gazdaságpolitika c. tárgy oktatásában a közgazdász alapképzésen (2011-12. tanév: 182 fő; 2012-13. tanév: 222 fő), továbbá a Nemzetközi gazdaságpolitika c. tárgy oktatásában a Nemzetközi gazdaság és gazdálkodás mesterszakon (2011-12. tanév: 8 fő; 2012-13. tanév 5 fő). Az alapképzéses hallgatók az egyes JKB összetevők alapján írásban értékelték a különböző európai országok helyzetét és várható fejlődési pályáját, a mesterképzéses hallgatók pedig közgazdasági háttérismereteik alapján megvitatták a felrajzolt fejlődési modellek előnyeit, hátrányait, és a pályákkal kapcsolatos kihívásokat.

Az OTKA kutatásban definiált Z-index, amely a fenntarthatóság mérőszámaként jelent meg, beépült a Regionális és környezeti gazdaságtan mesterszak hallgatóinak tananyagába, továbbá a Globalizáció és fenntartható fejlődés c. PhD tárgy anyagába, ami a Vállalkozáselmélet és gyakorlat Doktori Iskolában alternatív tantárgy. A Z-index ugyancsak helyet kapott az alapképzéses hallgatók oktatásában a Környezetgazdaságtan c. tárgy keretében (2011/12 évben 412 fő; 2012/13 182 fő).

A kutatómunka eredményeinek hasznosulását segítő, az Intézményi megoldások, fejlődési modellek c. kötet egy-egy nyomtatott példányát eljuttattuk a gazdaságpolitika elméleti és gyakorlati kérdéseivel foglalkozó hazai műhelyeihez, valamint Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanácshoz.

Eredményeink jól felhasználhatók a 38/2012. (III. 12.) Korm. rendeletben előrevetített országjelölés elkészítéséhez, melynek előkészítéséről szóló döntést legkésőbb 2013. december 31-éig meg kell hozni.

Mellékletek

1. Meghívó a 2010 október 26-i workshopra
2. Szakértői kérdőív
3. Meghívó a 2012. október 12-i workshopra
4. Meghívó a 2013. május 20-i workshopra
5. Meghívó a 2013. szeptember 13-i könyvbemutatóra

Meghívó

**Globalizáció és intézményi változások,
Magyarország világgazdasági illeszkedési stratégiái
(OTKA-76870/K) projekt szakértői találkozó**

Helyszín: Miskolci Egyetem, A/4. épület 422/b
Gazdaságelméleti Intézet számítógépes laboratóriuma
Időpont: 2010. október 26., 14.00 óra

Program

14.00-14.10	Köszöntő
<i>Tóthné dr. Szita Klára projektvezető</i>
14.10-14.30	Workshop céljának ismertetése
<i>Dr. Bartha Zoltán</i>
<i>Sáfrányné dr. Gubik Andrea</i>
14.30-15.30	Irányított ötletelés az intézményi tényezőkről
<i>Dr. Bartha Zoltán</i>
15.30-15.45	Kávészünet
15.45-16.15	Az összeállítandó kérdőív pilléreinek rögzítése
<i>Dr. Bartha Zoltán</i>
<i>Sáfrányné dr. Gubik Andrea</i>

MISKOLCI EGYETEM
H-3515 Miskolc-Egyetemváros

Tel.: (46) 565-192 Fax: (46) 565-193
e-mail: hrkati@gold.uni-miskolc.hu

Gazdaságtudományi Kar
Világ- és Regionális Gazdaságtan Intézet
Humán Erőforrás Intézeti Tanszék
Tanszékvezető:
Dr. Tóthné dr. habil Szita Klára
egyetemi docens

Miskolc, 2010. 11.08.

Szakértői kerdoiv

Tisztelt Szakértő!

Az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) támogatásával, Globalizáció és intézményi változások, Magyarorszag világgazdasági illeszkedési stratégiái címmel folyó kutatásunkhoz kérjük a segítségét. A kutatás célja, hogy felderitse a magyar gazdaság számára fontos intézményi tényezőket, és javaslatot tegyen azok jövőbeli átalakitására.

Arra kérem, hogy Ön is szíveskedjen az alábbi kerdoivet kitölteni és visszaküldeni, így értékes szakmai tapasztalata hozzajarulhat egy olyan modell kidolgozásához, amely a hazai gazdaság versenyképességének javitását célozza.

*Kérem, hogy a kitoltott kerdoivet legkésőbb **2010. november 30-ig** szíveskedjen visszaküldeni a getqubik@uni-miskolc.hu e-mail címre, vagy postai úton a Miskolci Egyetem Gazdaságelméleti Intézetébe (cím: Miskolci Egyetem, Gazdaságelméleti Intézet, 3515 Miskolc-Egyetemváros).*

Szíves támogatását előre is megköszönjük.

Miskolc, 2010. november 10.

Köszönettel,

*Dr. Tóthné dr. Szita Klára
kutatásvezető*

Kérem, értékelje egy 1-7-ig terjedő skálán, hogy az alábbi tényezők mennyire fontosak a magyar gazdaság jövőbeli, külső és belső potenciálja szempontjából! (1=egyáltalán nem fontos 7=kiemelkedően fontos)

Jövőbeli potenciál: Akkor adjon a felsorolt tényezőkre magas pontszámot, ha azokat a magyar gazdaság fenntarthatósága és jövőbeli versenyképessége szempontjából meghatározónak ítéli.

Külső potenciál: Akkor adjon a felsorolt tényezőkre magas pontszámot, ha azokat a magyar gazdaság jelenlegi világgazdasági helyzete szempontjából meghatározónak ítéli.

Belső potenciál: Akkor adjon a felsorolt tényezőkre magas pontszámot, ha azokat a magyar gazdaság jelenlegi versenyképessége szempontjából meghatározónak ítéli.

Tényező	Jövőbeli potenciál	Külső potenciál	Belső potenciál
Makrogazdasági megtakarítások			
Ország-kockázati besorolás			
Tőzsde fejlettsége			
Tercier szektor aránya			
Reálnövekedés mértéke			
Egy főre jutó jövedelem			
Árszínvonal változás mértéke			
Költségvetési egyensúly			
Állam gazdasági szerepvállalása			
Állami beavatkozás hatékonysága			
Korrupció mértéke			
Árfolyamstabilitás, árfolyam kiszámíthatósága			
Gazdasági nyitottság mértéke			
Közvetlen külföldi befektetések alakulása			
Közvetlen külföldi befektetések ösztönzése			
Piacméret			
Infrastruktúra költsége			
Adóterhek mértéke			
Nyugdíjrendszer fenntarthatósága			
Vállalkozásindítás egyszerűsége			
Munkaerőpiac rugalmassága			
Lakosság előregedése			
Jövedelemkülönbségek növekedése			
Foglalkoztatás szintje			
Képzett munkaerő hozzáférhetősége			
Nők munkaerőpiaci helyzete			
Munkakultúra			
Finanszírozási források hozzáférhetősége			
Pénzügyi szektor stabilitása			
Nagyvállalatok pénzügyi folyamatainak átláthatósága			
Vállalatok társadalmi felelősségvállalása			
Vállalatok nemzetközi együttműködése			
Vertikális és horizontális integráció			
Lakosság értékrendje (rugalmasság, versenyszellem stb.)			
Verseny a helyi piacokon			
Fizikai infrastruktúra fejlettsége			
Klaszterfejlődés előrehaladottsága			
Kutatási és fejlesztési kiadások			
Kutatás-fejlesztési potenciál (kutatók, szabadalmak száma stb.)			

Tényező	Jövőbeli potenciál	Külső potenciál	Belső potenciál
Egészségügyi kiadások mértéke			
Lakosság egészségi állapota			
Környezeti fenntarthatóság			
Öko-innovatív megoldások			
Megújuló erőforrások fejlesztése			
Energiahatékonyság			
Üvegházhatású gázok visszaszorítása			
Oktatási kiadások mértéke			
Oktatási rendszer hatékonysága			
Nyelvismeret szintje			
Társadalmi jólét szintje			

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA IX. OSZTÁLY Statisztikai és Jövőkutatási Tudományos Bizottság Jövőkutatási Tudományos Albizottsága

MEGHÍVÓ

Tisztelettel meghívom az MTA IX. Osztály Statisztikai és Jövőkutatási Tudományos Bizottság Jövőkutatási Tudományos Albizottságának soron következő ülésére.

Elnök:
Tóthné Szita Klára

Alelnök:
Schmidt Péter

Titkár:
Ligeti Zsombor

Helyszín: MTA Irodaház, Budapest, Nádor u. 7. fszt. 29.

Időpont: 2012. október 12. 11:00-13:30

Az ülés programja: „Globalizáció 2012”

1. Beszámoló „Globalizáció és intézményi változások, Magyarország világgazdasági illeszkedési stratégiái” című OTKA kutatás eddigi eredményeiről
 - a) Előadás: *Jövőbeli, külső és belső potenciál*
Előadó: Bartha Zoltán és Sáfrányné Gubik Andrea
 - b) Előadás: *Globalizáció és környezeti intézmények*
Előadó: Tóthné Szita Klára
 - c) Előadás: *A globalizáció hatása a piaci szerkezetekre*
Előadó: Karajz Sándor
2. „Globalizáció 2012” - Beszélgetés aktuális globális problémákról és súlypontokról – a JKB modell lehetséges forgatókönyvei
Vitaindítót tart és a vitát vezeti: Kiss Endre
3. Egyebek

Megjelenésére feltétlenül számítunk. Esetleges elháríthatatlan akadály esetén kérem, értesítse Ligeti Zsombort (E-mail: ligetizs@lucifer.kgt.bme.hu)

Miskolc, 2012. október 01.

Tisztelettel:

Tóthné Szita Klára

Miskolci Egyetem GTK Világ- és Regionális Gazdaságtan Intézet
3515, Miskolc-Egyetemváros
Tel.: 46-565111/1594
E-mail: regszita@uni-miskolc.hu

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA IX. OSZTÁLY Statisztikai és Jövőkutatói Tudományos Bizottság Jövőkutatói Tudományos Albizottsága

Az MTA IX. Osztály SJTB Jövőkutatói Tudományos Albizottsága tagjainak

MEGHÍVÓ

Elnök:
Tóthné Szita Klára

Alelnök:
Schmidt Péter

Titkár:
Ligeti Zsombor

Tisztelettel meghívom az MTA IX. Osztály Statisztikai és Jövőkutatói Tudományos Bizottság Jövőkutatói Tudományos Albizottságának soron következő ülésére.

Helyszín: MTA Irodaház, Budapest, Nádor u. 7. fszt. 29.

Időpont: 2013. május 24. 11:00–13:30

Az ülés programja:

„A globalizáció és intézményi változások, Magyarország illeszkedési stratégiája” című OTKA kutatás kapcsán kimunkált stratégiai irányok megvitatása

1. *Előadás:* Merre tovább? – Fejlesztési irányok

... *Előadó:* Bartha Zoltán – Sáfrányné Gubik Andrea - Tóthné Szita Klára

2. *Vita:*

... *Vitavezető:* Bartha Zoltán és Sáfrányné Gubik Andrea

Megjelenésére feltétlenül számítunk. Esetleges elháríthatatlan akadály esetén kérem, értesítsen engem vagy Ligeti Zsombort (e-mail: ligeti@lucifer.kgt.bme.hu)

Miskolc, 2013. május 20.

Tisztelettel:

Tóthné Szita Klára

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA IX. OSZTÁLY Statisztikai és Jövőkutatási Tudományos Bizottság Jövőkutatási Tudományos Albizottsága

Az MTA IX. Osztály SJTB Jövőkutatási Tudományos Albizottsága tagjainak

MEGHÍVÓ

Elnök:

Tóthné Szita Klára

Alelnök:

Schmidt Péter

Titkár:

Ligeti Zsombor

Tisztelettel meghívom az MTA IX. Osztály Statisztikai és Jövőkutatási Tudományos Bizottság Jövőkutatási Tudományos Albizottságának soron következő kibővített ülésére.

Helyszín: MTA Irodaház, Budapest, Nádor u. 7. fszt. 29.

Időpont: 2013.szeptember 13. 11:00–13:30

Az ülés programja:

1. *Előadás:* Rák és a jövő

Előadó: Dr. Simon Tamás, CSc., orvostudomány kandidátusa, professor emeritus Semmelweis Egyetem ÁOK Népegészségtani Intézet, A Magyar Rákellenes Liga elnöke

2. *Előadás:* Hogyan maradjunk egészségesek testben, lélekben?

Előadó: Dr. Hullám István, PhD, főiskolai tanár, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Műszaki Doktori Iskola

3. *Előadás:* Perspektívák az EHIC kártya alkalmazásának kiterjesztésében

Előadó: Dr. Váradí Ágnes, PhD, tudományos munkatárs MTA TK JTI

4. *Intézményi megoldások, fejlődési modellek, könyvbemutató*

Megjelenésére feltétlenül számítunk. Esetleges elháríthatatlan akadály esetén kérem, értesítsen engem vagy Ligeti Zsombort (e-mail: ligeti@lucifer.kgt.bme.hu)

Miskolc, 2013. szeptember 4.

Tisztelettel:

Tóthné Szita Klára